

ORDBOG – kirkeord og udtryk kort forklaret

Kirkeord og -udtryk er forklaret af Jette Langgaard Andersen og Mogens Jensen

Afstemningsvalg Hvis der indleveres mere end én kandidatliste, afholdes der afstemning.

Aftalevalg Hvis der kun indleveres én kandidatliste, bliver afstemningen aflyst.

Alba Lang, hvid skjorte, som bæres over præstekjolen under messehagelen. Fra latin: hvid.

Alter Det bord, der står i kirkens kor, hvor nadveren uddeles og ofte læses tekster her fra. Fra latin: offerbord.

Alterbog Heri findes de bibelske tekster, der er foreskrevet til hver enkelt søn- og helligdag.

Alterskranke, knæfald Der hvor man knæler for at modtage nadveren samt ved konfirmation og vielse.

Amen Bruges som afslutning på fx bønner. Fra hebraisk: jeg tilslutter mig det, der er blevet sagt.

Antependium Klæde der er fæstnet på alterbordets forside.

Apsis Halvrund tilbygning øst for koret. Græsk ord.

Bedemand Person eller forretning, der tilbyder assistance omkring dødsfald. Oprindeligt: ham der beder til begravelse.

Bedeslag De 3 gange 3 slag, der afslutter klokkeringningen morgen og aften samt forud for gudstjenester.

Biskop/Bisp Gejstligt overhoved for et stift.

Bisættelse At afdøde synges ud og føres i kapel.

Bisættelse Bruges om den kirkelige begravelseshandling, der går forud for kremering.

Disk Lille tallerken til oblaterne ved altergang.

Distriktsforening Lokal afdeling af Landsforeningen af menighedsråd.

Dåb Det ene af folkekirkens to sakramenter. Dåb foregår ved døbefonten, og alle kan blive døbt, men oftest er det små børn.

Dåbsoplæring Se: mini-konfirmand.

Emeritus Bruges om afgang embedsmand, fx pastor emeritus. Fra latin: aftjent.

Epistel Episteltekst i gudstjenesten er fra brevene i NT. Fra latin: brev.

Evangelist Forfatter af et af evangelierne i NT: Mattæus, Markus, Lukas og Johannes.

Evangelium Betegner et skrift der gengiver Jesu liv, død og opstandelse. Fra græsk: glædeligt budskab.

Fredningstid Det antal år, der hengår førend et gravsted må eller kan slettes eller bruges til ny

begravelse.

Frimenighed Kristen menighed, som alene er baseret på medlemmernes tilslutning og ansvar.

Fromesse Tidlig (nadver)gudstjeneste på søn- og helligdage.

Født medlem af menighedsrådet Kirkens præster er fødte medlemmer af menighedsrådet, da de ikke vælges.

Gejstlig Bruges om kirkelig, præstelig stand og betyder: åndelig.

Gravstedskapital Indbetalt beløb til Stiftet, hvor renterne bruges til vedligehold af gravsted i fredningstiden i valgt omfang.

GT Forkortelse for det Gamle Testamente.

Hjemfalden Gravstedskapital, der har udløst renter til vedligehold, men er udløbet, udbetales til sognet.

Hosianna Hebraisk ord, der betyder frels os eller red os.

Højmesse Sognets eller pastoratets hovedgudstjeneste på søn- og helligdage med altergang og nadver.

Interludium Mellemspil fx et orgelstykke umiddelbart efter prædiken.

Introitus Korsang som indledning til gudstjeneste, der ersatter præludium. På latin: indgang.

Kalk, alterkalk Bæger som bruges til vinen ved nadveren. Fra græsk: Bæger.

Kandelabre Særligt store lysestager fx ved hver side af alteret.

Kapel Rum eller bygning hvori afdøde henstår indtil begravelseshandlingen.

Kapel Lille kirkesal, fortrinsvis til begravelseshandlinger.

Katafalk Forhøjning eller vogn hvorpå kisten placeres i kirken under begravelseshandlingen.

Kimning Klokkeringning der markerer kirkens højtider og fest.

Kirke Konkret: kirkehuset. Fra græsk: den kristne menighed lokalt og globalt.

Kirkebog Føres digitalt af præst eller kordegn ved fødsel og dødsfald i bopælssogn. Grundlag for al folkeregistrering.

Kirkefunktionær Menighedsrådets ansatte kaldes kirkefunktionærer.

Kirkelig velsignelse Kirkelig handling hvorved et borgerligt indgået ægteskab velsignes.

Kirkeligning Kirkeskat.

Kirkesanger Forsanger ved menighedssangen ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

Kirkeskib Den del af kirkebygningen, hvor menigheden har sine siddepladser.

Kirkeskib Skibsmodel ophængt under loftet i kirkeskibet.

Kirkeværge Medlem af menighedsrådet der har særligt tilsyn med kirkebygninger og kirkegårde.

Kirkeåret Begynder 1. søndag i advent.

Kollekt Betegnelse for fællesbønner ved gudstjenesten. Betyder: samling.

Kollekt Betegnelse for penge-indsamling ved gudstjenester. Betyder: samling.

Konfession En religions bekendelsesskrift. Folkekirkens er den augsburgske konfession inspireret af Martin Luther.

Konfirmand Benævnelse for én der modtager undervisning i kirkens regi med henblik på konfirmation.

Konfirmation Bekræftelse af det løfte, der lød i dåben. Genindført 1736. Fra Latin: bekræftelse

Konfirmation Den gudstjeneste der afslutter konfirmandundervisningen. Konfirmation er ikke et sakramente i Folkekirken.

Kontaktperson Medlem af menighedsrådet der er daglig leder for kirkefunktionærerne.

Kor Den del af kirkerummet der rummer alteret. Typisk den østlige del af kirken.

Kor Et sangkor.

Kordegn Fører kirkebøger i større sogne og kan varetage samme opgaver som kirkesanger.

Korsvar Menighedens svar. Fx Amen efter bøn og trefoldigt Amen efter velsignelse.

Krucifiks Kors med fremstilling af den korsfæstede Jesus.

Landemode Det årlige møde for stiftets provster.

Landemodegudstjeneste Gudstjeneste i forbindelse med landemode. Åben for alle!

Lapidarium Rum til hensættelse af urner, et minderum. Fra latin oprindeligt: stensamling.

Legatgravsted Et gravsted der er betalt vedligehold for i et valgt omfang i hele fredningstiden.

Lektie Tekst i gudstjenesten fra GT, Apostlenes gerninger eller Johannes' Åbenbaring i NT.

Ligningsmidler Også kaldet kirkeskat. Fastsættes og udskrives kommunevis gennem provstiet.

Listeforbund Samarbejde mellem to eller flere lister om, at listestemmerne skal tælles samlet.

Liturgi Den ordning hvorefter gudstjenesten og de kirkelige handlinger skal forløbe.

Menighedsmøde Årligt møde om menighedsrådets arbejde for alle sognets folkekirkemedlemmer.

Menighedsråd Folkevalgt gruppe der styrer kirkelige og administrative anliggender i sognet.

Menighedsrådsforening Landsforeningen af menighedsråd der rådgiver, initiativtager og formidler.

Menighedsrådsvalg Valg til menighedsrådet.

Messe Siden 400-tallet det mest benyttede ord for gudstjeneste. Fra latin: missa af missio: bortsendelse.

Messefald En gudstjeneste/messe falder bort, fordi ingen udover personalet er mødt op.

Messehagel Farvet, åben kåbe som præsten bærer over præstekjolen ved højmesse.

Mini-konfirmand, juniorkonfirmand Elev i 3. eller 4. klasse som deltager i indledende konfirma-

tionsforberedelse.

Motet Korindslag umiddelbart efter prædiken. Oprindeligt en bestemt musikalsk form.

Muranker Kort jernbjælke der holder skrøbeligt murværk på plads.

Nadver, gå til alters Det ene af Folkekirken's to sakramenter. Oprindeligt aftensmåltid. Henviser til Jesus sidste aftenmåltid.

Navngivning Skal ske senest 6 måneder efter fødsel til sognepræsten/kordeggen. Kan også ske i forbindelse med dåb.

NT Forkortelse for det Nye Testamente.

Oblat Lille, hvid, tynd hvedekiks, som man får til nadver. Leveres af diakonissestiftelsen.

Oblatæske Æske til opbevaring af oblater.

Opstillingsmøde Det møde hvor valgberettigede i et sogn opstiller en liste med kandidater og stillere til valget.

Orienteringsmøde Offentligt møde om menighedsrådsvalget som menighedsrådet har pligt til at afholde.

Organist Den person, der spiller på orgel ved gudstjenester.

Orgel Instrument bestående af organer/piber. Fra græsk: organon.

Pastor Kan bruges som titel foran præstens navn samt i tiltale. Fra latin: hyrde.

Pastorat De sogne der betjenes af den eller de samme præster.

Postludium Efterspil efter gudstjeneste. Modsat præludium.

Prioriteret opstilling Kandidatliste hvor stillerne har prioriteret rækkefølgen af kandidaterne.

Provst Tilsynsførende med provstiets præster. Administrativ lokalmyndighed for menighedsråd.

Provsti Geografisk del af Danmark ledet af provst og et valgt provstiuvalg.

Prædiken Prædikantens udlægning af Guds ord til alle. Fra latin: forkyndelse, udsagn.

Præludium Forspil efter klokkeringning og bedeslag som indledning til gudstjeneste.

Præst/sognepræst Den der har ansvaret for gudstjenesten i den lokale menighed. Ifølge NT: enhver døbt.

Pulpitur Permanent forhøjning fx til sangkor eller orgel.

Refugium Et sted for ro til studier og fordybelse. På latin: tilflugtssted.

Ringning Kirkens klokker ringer morgen og aften, ved kirkelige handlinger samt før gudstjenester, hvor de afslutter med bedeslag.

Ritualbog Heri findes angivelse af ritualer til gudstjenester og kirkelige handlinger udgået fra Folkekirken.

Sakramente Hellig handling hvor man får del i Guds gaver. I protestantiske kirker er det dåb og nadver.

Sideordnet opstilling Kandidatliste hvor alle kandidater har lige mulighed for at blive valgt.

Sogn Geografisk afgrænset område med fælles kirke, præst og menighedsråd.

Sognebåndsløsning Valg af anden præst end bopælsognets efter accept af den modtagende præst.

Stedfortræder Kandidater, der ikke bliver valgt ind, bliver ofte stedfortrædere og fungerer som suppleanter.

Stift Geografisk del af Danmark ledet af biskop som teologisk og administrativ myndighed.

Stiftsmidler Kapital som forvaltes af stiftsøvrigheden til gavn for stiftets kirker.

Stiftsøvrighed Biskop og regionsdirektør. Ansvarlig for stiftets samlede økonomi.

Stiller Person med valgret i sognet der anbefaler kandidater til valg.

Stola Et bredt bånd båret rundt om nakken og ned foran over præstekjolen. Oprindeligt græsk ord.

Syn Betegnelse for det møde hvor der foretages gennemsyn/eftersyn af kirkens bygninger.

Synsudsat arbejde De bygningsmæssige arbejder der udsættes ved det årlige syn.

Særkalk Det bæger hver deltager i nadveren får vinen skænket i.

Tekstrække Bibeltekster fastlagt til hver helligdag i kirkeåret. 1. tekstrække benyttes fra 1. søndag i advent lige år, mens 2. tekstrække benyttes i ulige år.

Tre-ben Et tre-benet redskab med talje der fx bruges ved flytning af gravsten og optagning af hæk.

Trinitatis Den treenige Gud: Fader, Søn og Helligånd. På latin: treenighed.

Trinitatis Betegnelse for tiden fra 1. søndag efter pinse til advent kun afbrudt af Alle Helgen.

Trosbekendelse Kort, fast formuleret udtryk for den kristne tro. Der er flere trosbekendelser, men den apostolske er mest brugt.

Valgbarhed Retten til at stille op og lade sig vælge til menighedsrådet.

Valgbestyrelse Tre menighedsrådsmedlemmer der er valgt til at forberede og lede valget.

Valgmenighed Kreds om egen selvfinansieret (grundtvigsk) menighed. Hører under provst, biskop og kirkeministerium.

Valgret Folkekirkemedlemmer over 18 år har ret til at stemme til menighedsrådsvalg.

Valgt medlem af menighedsrådet Alle andre menighedsrådsmedlemmer end præsten er valgte.

Velsignelse Bøn om nåde og beskyttelse fra Gud. I gudstjenesten bruges den aronitiske og den apostolske velsignelse.

Vielse I Folkekirken er vielse både en kirkelig og en retsgyldig indgåelse af ægteskab.

Våbenhus Forgang til kirkerummet hvor man bogstavelig og billedelig talt lægger sine våben fra sig.

